

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *f.d. tegelmästare*
 Härad: *Torna* Adress: *Lars Nordin Jerusalemsg. 17, 2 v. g. 9, Malmö*
 Socken: *S. Sandby* Berättat av: *Deusamme*
 Uppteckningsår: *1948* Född år *1869* i *S. Sandby*

Heru en vaktpojke hade det färv. s. 1.
Nå den nya tiden kom till bygden. s. 2-9.
Prestarn. s. 10-11.

Lu F 59.
" 60.

ACC. N:R / M. 10753:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1) När jag kom ut i världen mina föräldrar var jag 11 år kom
till en hantverkare i Liden Ländby kom ut att vakta får,
svin, kor, o gäss. Kom ut kl: 5 om morgonen höll på till kl:
9 på kvällen, om morgonen fick jag frukost den bestod av sill o
potatis o mjölk. inget smör eller flöt, sen kom husbonden med
en flötmat till middag. o så fick ^{jag} några örnfilare vare dag
han kom med mat, för jag skulle ha fåren på ett ställe svinen
på ett korva på ett gässen på ett, för där var en liten äng vid
ändan på betet. så ville korva o fåren ut i den för betet var
dåligt där dom skulle beta, så jag sprang o jag grät fick
gröt till, o dålig mat, hade ingen hummare att ligga i utan
lag i en kalotrinne i halva, för de året skulle jag ha i löns en
skjappa potatis sath, ett par träsko, ett par stumpos, ett par
byxor de var hela lönen, böija den 25 Mars den Bonden hette
Nils Thorsson Ekelbyja Ländby de var år 1880. så barn vet ju
inte av att di har bra mus

4) Angående ^{stift}kan jag inte lämna några upplysningar om
men bystämman har föreskommit i Flyinge i Sandby
år omkring 20 år sen den upplörde, dom hade ett
byhorn, de gick i tur o ordning för bönderna att
hälla gille, så när de var samlade så fick den byhornet
som skulle hälla nästa gille, o de var gille utan like de
var ibland två dagar, men vem som har byhornet
kan jag inte säga.

3) Jordbruksförbättringar börja mellan 1870. o 1880. talet då börja
strögodsaren att rödrika, men till en början kom inte rören
djupt ned, sen efter hand ^{blev} dom kloka på att de skulle
djupare ner, ~~strax~~ kom dom bara 1/2 alm sen blev de 2 alm
så dom måste dikra om igen om några år, sen blev
de bättre gröder för dom kunde ju inte köra hur dom ville
bana för gropor, där var 10. famnar mellan varje grop. så där
lag mycket jord till spillo, på 1870. talet hade dom triploger
kunde inte plöja, fårorna stod rätt upp så de blev ju bara
gräspott sen på 1880 talet börja järnplögan dom var ju

- 3) Väster sen på 90. talet kom Oliverplanerna de var en redskap som hette drage, sen kom ju kultivatören o trängde ut pläsarna, så kom ju ringvälten i stället för slättsmalan, blev de torr vår, blev där stora sprickor i jorden där som var berikt. sen år 1888, o 89 byggdes Örtöfta Locker-fabrik sen börja bönderna att ligga om jordbruket. 6te delen lag för i träda besiddes inte för än på efterkristen med råg, vete var inte så mycket i sväng, de bönder som var lata lät trädan ligga orörd hela sommaren där stod några får tjudrade, dom kunde man inte se bara för gräs som växte upp, när dom så skulle plöja till vinterrisadden så var de knappt de kunde, bara för de långa gräset, så de blev ju en dålig skörd för den lundbrukaren i stället den som körde på trädan hela sommaren där blev racker råg hem fick minst 50%^{mer} än den lata.
- 4) sen börja sockerbetsodlingen där var många lustiga pränger strax, sådden fick inte verkställas förrän den 15de Maj så kom ju beaktningen de var näst dagligen 50 öre om dagen

4) med frost, den dagen var lång från kl: 6. till kl: 8. var där någon som råttu rygg lite tittu, den fick inte arbeta dagen efter, sen börja gallringen de var besvärligt strax försom dom ville inte ha mer än 5 o 6. tunn mellan var plantu, di fick inte som nu, låta va för en plantu stå, utan den största, den som inte låt den största plantan stå den fick avsked, sen börja upptagningsen, de gick lustigt till, försom många diingarna gick ut om morgonen o gräva upp beten om morgonen, som pigorna o döttrarna skulle rensa o skära fanet av, dom lossa beten först, sen bar di betona i stora högar eller en ring, sen såte dom 4. stora träskul vid varje hög, så hade dom en träpall som de sat på när de rensa beten, det var ytterst nog, ingen tidigare fick tas av, utan di sat o röt med kniven mellan varje gren, så en pige kunde inte rensa mer än en halv ruta om dagen i stället för om tar en pige tre ruter om dagen när så sat har jordbruksförbättringar förekommit

- 5) Andringar i liniringsen börja mellan 1880-90 talet för i tiden så som o sgram såväl ull som linnegigerna så som sgram vinterkräslor till till: 8. drängarna så som o hårda såväl ull som fläner, som kom ju spinnverken o trängde ut spinnverken, så fick den vackrare garn
- 6) Angående industrier på di byggdes ju var blev där en Träskfabrik den fabriksvara halvårsade träskverkt den drog med hästar den fabriksvara så stora till sist, så di drog med 4 par hästar, den fabriken låg i Bästad vid Örtöfta ströket mellan 1875-80 talet sysselsatte 25 arbetare Fabrikören hette Nils Lönnroten den upplörde den den mellan 80-90 talet ju grund av dödspeu som kom ju ångträsken så blev de onödigt med hästträsken
- 7) Arvlingar i naturen upplörde mellan 1880-90 talet man uppät landet vara de nog länges
- 8) Angående bygge för i tiden byggde di så ligt så att man kunde inte gå rakt under bjälkarna taken var alltid av halm Brödparning kom inte på friga för än på 80. talet

- 8) Väggarna var klinta med kalk o lera sammankluddt. Som glugga till fönster så på 80 talet började dom o reparera så höjde dom loftet la lojelkarna ovan på taket så de kunde gå raka o större fönster, dörren till parstugan var i trä halv likson i en ställ, sju hem började noga mellan 1880-90 talet de mesta industrierna på landet hade ordnat så att dom låg på arbetsplatsen.
- 9) För i tiden var möblerna enkla de var bara raka ramma som var satt ihop en stor jämnung i rummet den ^{var} fyrkantig, där la man in hela trä på en alas längd, så skulle man ut i skorstenen var gång man skulle elda, så man blev nästan svart som en sotue, gardiner hängde på träna i fönstren tapeter fanns inte på lindbyggden för än år 1890. Taket annars var de kalkade väggar som kom kalkspisen lite senare. Julkalas hade dom som vara hela julen på den tiden brände de själva brännvin.

- 10) På 1880-90 talet var vägnarna mycket dåliga dom var ibland så då gick lyften upp tunga last med stängor på vagnarna när tjälarna skulle gå av jorden, var o en jordägare hade sitt vägstycke de blev dålig lagning
- 11) Angående nöjeslivet så på somrarna dansa dom på landsvägen med tyglar o träskor på benen, men så på vintern var där alltid någon bonde som bit dom dansa på logan, de gick till på de sättet där var två drängar som stälde till dansen, dom köpte smit kaffe o kakor så mycket dom ville dricka. gick dom, för en pris av 1.00 för kvällen men på sådana danser gick inte bonddöttrarna, de var lite klasskildad de var på 1870-80 talet.
- 12) Angående tidningar så var de inte många en 3-4 stycken hade tidning ihop, på stora ställen satt parman o liote tidning köpt för drängarna på den tiden var de mest muntliga nyheter fast då kunde va minadsgamla de var på 80. talet

13) Folkskoleundervisningen den var inte lång på 1870-80
talet, den som skulle ut o tjäna, sluta skolan först i
mars, o friga inte för än sist i oktober, sen på
vintern ^{hade} bönder o skollärsen slappa, när den skulle
tröska, så sa läraren till en pojke du ska gå till
den o den, o köra hästerna för vandrigen, för di
ska tröska, så kunde han få en 50 öre för hel vecka
di var ingen mindre bemedlad som fick läsa
skolan på den tiden, husförhöll var varje år
om inte jag misshandlar med så blev de slut på
1890 talet, när den skulle ha djup en barn skulle
de alltid ske i kyrkan, vid begravningar blev
alldrig någon jordfäst i kyrkan, så var de en
sed när prästen hade förrättat jordfästningen sen
skulle begravningspölsjet fylla graven igen o lägga
spadar o stävlar om kross på graven, var de regnit
vänder såg den parliga ut på deras taländer
hållet vid lerig jord de var en askick

- 14) Angående höjkonjunkturen så börja de ju något litet före kriget 1914. men så under första kriget då tjäna bönderna stora pengar dom kunde ta vad dom ville för där var inget prisstopp som de har varit de sista kriget de har varit bättre och med allting denna gång
- 15) År 1888. hade vi sådan väldig sträng vinter o mycket snö dom stod på tre lav o första snö, de värste yrvädret var den 5. ellus höll på i tre dagar omöjligt att ta sig fram utan stora svårigheter, snön låg så länge på vägarna, den 17. april tilltänkta de vägarna hade hästar o plögar o ködde med o väldige vattensamlingar efter för solen gick ju högt, dom kunde inte färdas på vägarna bara för vatten till vatten hade till påron så de kunde rinna
- 16) men en sådan ströid som 1888 medföde har vi inte haft i minnans past här blev inte tillstätt för år vid Midsummartiden snön låg på sina håll ut i juli

Lut 60.

- 17) Buktet med prestaver har varit de senaste 30. åren men ej någon särskild betydelse, de ser ju värdet ut när dom har de florbekingda stövern, förs i tiden 1870-80 talet försingse likvagna utan dom körde med en vanligt åkdon den dode till kyrkan inga prestaver på den tiden
- 18) Prestaverna har varit så bruk i 30. år men inte vid alla begravningar när dom kom första gången kan jag inte upplysa om
- 19) Stängernas utseende de är ju en svartmalad stång på två meterslängd med en svart duk o två vimplar som är fästade om kronan på stängen har alltid haft samma utseende, vem som äger stängerna de förs begravningsintreprenören, de kändes ibland om prestaver inte förskommer men ytterst sällan
- 20) Dom som brukas o prestaver de är äldre värmer till den avlidna påsom gamla gods värmer tillhörande församlingen tycks bruket hade inte med begravningen om förs

91) De prestaverande gå för de miöte en förs. o en efter
men förekommer ibland att vida två går förs liket
ibland förekommer de att dom bör förbi den dödes
bostad o stannas en minut mitt för kammern med blottade
huvud, de prestaverande står inte under hela jord-
fästningen de står bara när prästen ligger jorden på
risten o lyser Frid över den dötte.
Stängerna bäras i 45 graders vinkel när dom bör till
graven vimplarna hänger lösa prestaverarna sänkes
inte över graven

92) Jag har aldrig sett att gravkorset bärs i begravn-
ningstiget men jag hörde min gamla Mormor
tala om de att de var en sed
prestaver har aldrig förekommit vid andra tillfällen.